

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม ดังที่ ชวลิต ชูกัมพาง (2553 : 3) กล่าวไว้ว่า การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศ และผลิตบุคคลที่มีคุณภาพสู่สังคม ดังนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างมาก การศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่การอยู่ในครรภ์มารดา และเริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อคลอด และจะดำเนินอยู่ตลอดไปจนกว่าจะตาย ถ้ากล่าวที่ว่า การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังคงเป็นจริงอยู่ตลอดไป การที่จะพัฒนาการศึกษาให้ดีขึ้นนั้น จะต้องมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน องค์ประกอบของการศึกษาที่สำคัญได้แก่ 1) ปรัชญาการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การสอน 4) การประเมิน 5) ผู้สอน 6) ผู้เรียน และ 7) สถานศึกษา

จากองค์ประกอบของการจัดการศึกษากล่าวได้ว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวกำหนดเนื้อหาทั้งหมดที่ผู้เรียนจะต้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ (Oliva, 2005 : 3) ที่ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) หลักสูตร คือ สิ่งที่สอนในโรงเรียน 2) หลักสูตร เป็นชุดของวิชาต่าง ๆ 3) หลักสูตร คือ เนื้อหา 4) หลักสูตร เป็นโปรแกรมของการศึกษา 5) หลักสูตร เป็นชุดของวัสดุต่าง ๆ 6) หลักสูตร เป็นตัวกำหนดลำดับของการเรียนรู้ 7) หลักสูตร เป็นชุดของวัตถุประสงค์ในเชิงปฏิบัติ 8) หลักสูตร เป็นตัวกำหนดสิ่งที่ต้องเรียน 9) หลักสูตร คือ ทุกสิ่งทุกอย่างในโรงเรียนรวมไปถึงชั้นเรียนพิเศษ กิจกรรม คำแนะนำ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 10) หลักสูตร คือ สิ่งที่สอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนผ่านทางโรงเรียน 11) หลักสูตร คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่โรงเรียนเป็นผู้กำหนดวางแผนการ 12) หลักสูตร คือ ชุดประสบการณ์ที่ถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในโรงเรียน 13) หลักสูตร เป็นผลลัพธ์ของประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนจากการเรียนในโรงเรียน

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติ หรือเป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ แต่ละโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตร เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของครูผู้สอน เพราะหลักสูตรจะกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักสูตรมีความสำคัญต่อการควบคุมมาตรฐานการศึกษาเพราะสถานศึกษาจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด หลักสูตรจะกำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้ทุกสถานศึกษาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น มาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนดไว้จะใช้เป็นหลักในการควบคุมคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางเลือกอนาคตทางการศึกษาของผู้เรียนด้วย หลักสูตรเป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญของชาติ คุณภาพของประชาชนเป็นผลเนื่องมาจากหลักสูตรที่จัดขึ้นว่าจะหล่อหลอมคนออกมาในรูปแบบใด (ปิยะดา พูลทาจกร, 2554 : 3-4) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการสร้างคนของชาติให้มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบ เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2453 และสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับลัทธิจักรวรรดินิยมและความทันสมัยของประเทศตะวันตก พระองค์พยายามที่จะปรับตัวสู่ความทันสมัยแบบประเทศตะวันตก และเพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกราชของประเทศ การปรับตัวที่สำคัญประการหนึ่งคือ การปฏิรูปการศึกษา พระองค์ทรงปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบแบบแผนและเป็นขั้นเป็นตอน โดยเปลี่ยนการสอนจากเดิมที่เป็นการสอนที่บ้าน วัด และในวัง เป็นการสอนในระบบโรงเรียน คือให้มีสถานที่ศึกษาขึ้นโดยเฉพาะและมีครูสอนตามเวลาที่กำหนดพระราชกฤษฎีกาการศึกษาที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวง และ โรงเรียนราษฎร์สำหรับราษฎรทั่วไปขึ้นเป็นครั้งแรก ทรงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในมณฑลต่าง ๆ ส่งผลให้การศึกษาเล่าเรียนขยายไปทั่วราชอาณาจักร นอกจากนี้ ยังทรงจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการบริหารจัดการด้านการศึกษาของประเทศ ต่อมา ยกฐานะเป็นกระทรวงธรรมการ และเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร : http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20141107135154.pdf)

การปฏิรูปการศึกษาครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น นับเป็นรากฐานที่สำคัญของการศึกษาไทยจนทุกวันนี้ หลังจากนั้นประเทศไทยก็มีการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการศึกษา

เรื่อยมาและได้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอีกเป็นครั้งที่สอง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนคือ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้บัญญัติให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติเพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง และต่อมาได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการการศึกษา จากพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวนำไปสู่การดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ในระหว่างปี พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2551 แต่ผลของการปฏิรูปนั้นกลับพบว่าระบบการศึกษาของไทยยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ตั้งไว้ จนนำมาสู่การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่สาม พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2561 ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการไปแล้วกว่า 5 ปี (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร : http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20141107135154.pdf)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษามาแล้วหลายครั้ง แต่ยังคงมีปัญหาย่อย โดยเฉพาะปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา คุณภาพผู้เรียน ด้านครู และบุคคลทางการศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา ด้านการเพิ่ม และกระจายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่ทั่วถึงเท่าเทียม และด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศได้ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษาในอดีตถึงปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาการศึกษาหลายประการที่ยังพบอยู่ในปัจจุบันที่สำคัญ ๆ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร : http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20141107135154.pdf) ได้แก่

1. ปัญหาครู ได้แก่ ปัญหาการผลิตครูที่ยังไม่สามารถผลิตให้ได้ในปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอในทุกระดับการศึกษาและสาขาวิชา ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครูตามมา ส่วนปัญหาคุณภาพครูพบว่า ยังมีครูบางส่วนที่ไม่ได้มาตรฐานด้านความรู้ที่ดีเพียงพอที่จะถ่ายทอดให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ ครูบางส่วนยังขาดความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ขาดคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งปัญหานี้สินของครู ซึ่งเป็นเหตุให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตลดลง ทำให้อุทิศตนต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ไม่เต็มที่ ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้รับการศึกษา หรือผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศลดลงไปด้วย
2. ปัญหาการเรียนรู้อยู่ ได้แก่ กรณีที่เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล รวมทั้งการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และหน้าที่ความเป็นพลเมืองซึ่งเป็นวิชาที่ได้รับความสำคัญน้อยมากที่สุดในปัจจุบัน

จนถูกมองว่าหายไปหรือยังคงมีอยู่ แต่เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในวิชาอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่ความเป็นพลเมืองนั้นแยกมาโดยเฉพาะ

3. ปัญหาระบบการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัญหาในเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา ปัญหาการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แม้จะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแล้วก็ตาม แต่หน่วยที่นำไปปฏิบัติยังไม่มีความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการบริหารงานและจัดการศึกษาเท่าที่ควร

4. ปัญหาการกระจายโอกาสและคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ปัญหาการจัดการศึกษาโดยภาครัฐของไทยมีการรวมศูนย์โดยส่วนกลาง แม้จะเปิดโอกาสให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง แต่ในทางปฏิบัติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งเกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และโรงเรียนชายขอบ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก การศึกษาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในคุณภาพของการศึกษาเป็นต้น

5. ปัญหาการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ได้แก่ หลักสูตรการอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองความต้องการเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันกับนานาชาติได้

การศึกษาอย่างเป็นระบบของไทยเริ่มขึ้นพร้อมกับประเทศญี่ปุ่นในรัชสมัยจักรพรรดิเมจิ หรือสมเด็จพระจักรพรรดิเมจิ ซึ่งทรงขึ้นครองราชย์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2411 – พ.ศ. 2455 แต่การศึกษาของญี่ปุ่นก้าวหน้ากว่าไทย ดังที่ วุฒิชัย มูลศิลป์ (2551 : 208 - 209) วิเคราะห์ความแตกต่างโดยให้เหตุผลที่การศึกษาญี่ปุ่นก้าวหน้ากว่าไทย ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการรับการถ่ายทอดความรู้จากต่างชาติของคนญี่ปุ่น โดยคนญี่ปุ่นพยายามเรียนรู้ความรู้และเทคโนโลยีจากผู้เชี่ยวชาญ และครูอาจารย์ชาวตะวันตกที่ญี่ปุ่นว่าจ้างเข้ามา จนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองในเวลาไม่นานนัก และต่อมาปรับปรุงความรู้และเทคโนโลยีเหล่านั้นให้เป็นแบบญี่ปุ่นเอง การยอมรับความคิดที่หลากหลายและแตกต่าง เป็นความแตกต่างกันอีกประการหนึ่งระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ในขณะที่ไทยพยายามทำให้ผู้คนมีความคิดและปฏิบัติแบบเดียวกัน แต่ญี่ปุ่นยอมรับความคิดที่หลากหลาย เช่น การยินยอมให้มีการตั้งมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีปรัชญาในการเรียนการสอนแตกต่างกัน ผลผลิตที่มีความสามารถแตกต่างกัน แต่ยังมีลักษณะร่วมกันทางจริยธรรมที่ถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่การศึกษาภาคบังคับ นอกจากนี้ คาทสึยูกิ ฮาเซงาวะ (2547 : 53 – 59, 72 - 74) กล่าวถึงความแตกต่างของคนไทยกับคนญี่ปุ่น ดังนี้ 1) ชาวญี่ปุ่นมักจะปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด 2) ชาวญี่ปุ่นมีจิตสำนึก

ในเรื่องระบบรุ่นพี่ – รุ่นน้องอย่างแรงกล้า 3) ชาวญี่ปุ่นมักจะเรียกร้องให้มีความรับผิดชอบทางด้านศีลธรรม และ 4) คนไทยใจเย็น คนญี่ปุ่นใจร้อน

แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะเริ่มดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในเวลาใกล้เคียงกับประเทศไทย แต่ประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางการศึกษามากกว่าประเทศไทยและถือได้ว่าเป็นประเทศที่จัดการศึกษาที่มีคุณภาพติดอันดับต้น ๆ ของโลกประเทศหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการจัดระดับการศึกษาของโลก (The World Top 20 Education Poll) ปี ค.ศ. 2015 ที่เป็นการสำรวจระบบการศึกษาจากทั่วโลกกว่า 200 ประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของนักเรียนอายุตั้งแต่ 3 - 25 ปี โดยเป็นการรวบรวมสถิติจาก 6 องค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) หน่วยข่าวกรองเศรษฐกิจ (EIU) โครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (TIMSS) และความถนัดในระหว่างการเรียนรู้ (PIRLS) ได้จัดลำดับการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 2 (ผู้จัดการออนไลน์ : <http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9580000040642>)

จากความเป็นมาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการศึกษาของไทยกับญี่ปุ่นซึ่งเริ่มต้นในเวลาใกล้เคียงกัน แต่มีผลลัพธ์ทางการศึกษาต่างกัน และญี่ปุ่นยังเป็นประเทศที่มีการศึกษาอยู่ในระดับแนวหน้าของโลก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรระดับประถมศึกษาของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เพื่อวิเคราะห์ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรระดับประถมศึกษาของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นตามองค์ประกอบของหลักสูตร

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวคิดที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

2. ผู้สอนได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้

บรรลุผล

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 พุทธศักราช 2551 กับ หลักสูตรระดับประถมศึกษาประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 2008 ใน องค์ประกอบของหลักสูตร 7 ด้าน ได้แก่ 1) เป้าหมายหลักสูตร 2) เป้าหมายระดับรายวิชา 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหา 5) โครงสร้างเวลาเรียน 6) การจัดการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรระดับประถมศึกษาประเทศไทย หมายถึง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

หลักสูตรระดับประถมศึกษาประเทศญี่ปุ่น หมายถึง คำแนะนำในประเด็นหลัก ระดับชั้นประถมศึกษา (小学校学習指導要領) ค.ศ. 2008 ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศญี่ปุ่น

การเปรียบเทียบหลักสูตรระดับประถมศึกษาของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น หมายถึง การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรระดับประถมศึกษาประเทศไทยกับเอกสารหลักสูตรระดับประถมศึกษาประเทศญี่ปุ่น โดยพิจารณาความเหมือนหรือความสอดคล้องและความแตกต่างของ องค์ประกอบของหลักสูตร ระดับชั้นประถมศึกษาของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง หัวข้อหรือเนื้อหาในหลักสูตรระดับประถมศึกษา ของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ที่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนหรือความ สอดคล้องและความแตกต่างของหลักสูตร ได้แก่ 1) เป้าหมายหลักสูตร 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหา 5) โครงสร้างเวลาเรียน 6) การจัดการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

เป้าหมายหลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพเมื่อจบหลักสูตร ในหลักสูตรไทย เรียกว่า จุดหมาย และหลักสูตรญี่ปุ่น เรียกว่า นโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดหลักสูตร

เป้าหมายระดับรายวิชา หมายถึง ความคาดหวังในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยระบุ
 สิ่ง que ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ในแต่ละกลุ่มสาระ
 การเรียนรู้ ในหลักสูตรไทย เรียกว่า คุณภาพผู้เรียน และหลักสูตรญี่ปุ่น เรียกว่า วัตถุประสงค์รวม

จุดมุ่งหมาย หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละ
 ะรายวิชา มีความเฉพาะเจาะจงและเป็นรูปธรรม โดยหลักสูตรไทย เรียกว่า ตัวชี้วัด และหลักสูตร
 ญี่ปุ่น เรียกว่า วัตถุประสงค์ระดับชั้น

เนื้อหา หมายถึง สิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาทักษะและ
 คุณลักษณะ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้ หลักสูตรไทย เรียกว่า สาระการเรียนรู้ และ
 หลักสูตรญี่ปุ่น เรียกว่า เนื้อหา

โครงสร้างเวลาเรียน หมายถึง เวลาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี ได้แก่
 วิชาต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ โดยในแต่ละชั้นปีจะเรียนรู้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับจุดเน้นของ
 หลักสูตร

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางในการจัดกิจกรรม que ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์อัน
 ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามและพัฒนาการทั้งทางกาย
 อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยหลักสูตรไทย เรียกว่า การจัดการเรียนรู้ และหลักสูตรญี่ปุ่น
 เรียกว่า แนวทางการจัดเนื้อหาสาระ

การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน
 และตัดสินว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์อันเป็นผลมาจากการ
 เรียนการสอนบรรลุตามที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่